

LE MUSEON, revue d'études Orientales, LXXXIII, 3-4, Louvain, 1970.

Այս թիւին մէջ՝ հայադիտական ուսումներու նպատակ մը կը բերէ Փրոֆ. Gérard Garitte-ի քննական ելոյթը Թովմաս առաքելի վկայարանութեան բնադրական հարցին եւ զլիաւորապէս վրացական թարգմանութեան շուրջ: Տիտղոսուած «Le martyre géorgien de l'Apôtre Thomas», էջ 497-532:

Այս վրացական թարգմանութիւնը, պահուած Թիֆլիսի Ձեռագրաց Մատենադարանի հ. 341 ձեռագրին մէջ, ըստացուած է լուսատիպ կերպով նոյն Մատենադարանի անօրէնուհի տիկ. Ե. Մեթրեվիլիէն: Հատուած մըն է եւ ոչ թէ ամբողջական, պահուած ԺԴ-ԺԵ դարու հնութիւն ունեցող ձեռագրի մը մէջ: Ձեռագրին շուրջ եղած մանրամասնութիւններ, անոր առաջին հրատարակութեան, թերթերու թիւին եւ այլ հարցերու մասին համառօտիւ խօսուած է հոն: Մեզ հետաքրքրողը հոս, այդ վրացական թարգմանութեան կապն է հայ թարգմանութեան հետ, որու մասին կ'ակնարկէ Կարիթ եւ կը ջանայ փաստել վրացականին հայկականէն կատարուած ըլլալու պարագան:

Թովմաս առաքելի վկայարանութեան մայր բնագիրը ասորերէն է (որուն մասին կը խօսի P. DEVOS, «Actes de Thomas et Actes de Paul», p. 123, Analecta Bollandiana-ի մէջ, 69 (1961), էջ 119-130): Վկայարանութիւնը պահուած է բացի ասորերէնէ, նաեւ յունարէն, եւ մասնական կերպով հայերէն ու վրացերէն լեզուներով: Այս վերջին երկուքը ներքին կախումաւորութեամբ կապուած են իրարու:

Հայերէնը հրատարակուած է Մ. Ղազարէն «Թանգարան հայկական հին եւ նոր դպրութեանց» շարքին մէջ, հտ. Գ. Անկյանն գիրք առաջիկայումք, Վենետիկ 1904, էջ 369-387, 388-400, 401-416: Հրատարակիչն է Հ. Բերրէ Զրաքեան, որ կու տայ պարզապէս հում նիւթը:

Կարիթ հայկական եւ վրացական

թարգմանութիւններու ներքին աղբյուր փաստելու համար՝ կաղած է համեմատական տախտակ մը չորս լեզուներու վրաց-հայ-յոյն-ասորի: Այս տախտակը կը բունէ 500-508 էջերը, եւ որուն կը յաջորդէ վրացական թարգմանութեան հատուածը, ստորեւ դրուած լատիներէն թարգմանութեամբ:

Հետաքրքրական է այս համեմատութիւնը, որմէ կը տեսնուի վրացականին հայերէնէ կախում ունենալը, զրեթէ բառական ձեւով, հայ լեզուի յատկանշական զործածութիւններուն նիւթական փոխանցումներով վրացականի մէջ. այդ կէտերը կը բռնեն յօդուածին 510-514 էջերը: Երբ հայը ունի օր. «վասն նորին շնորհացն» (յողնակաձե զործածութիւն), վրացերէնը նմանապէս յոջնակի ձեւով կը թարգմանէ, հակառակ յունարէնի ծիւձ տյո օձտօ չճրօն եւ ասորականի՝ «propter gratiam eius»: Դարձեալ երբ հայը ունի փառաց նրա, վրացականն ալ յոջնակաձե թարգմանած է հակառակ յունարէնի եւ ասորերէնի եղական ձեւին: Այսպիսի փաստերով, ինչպէս նաեւ բնադրական, շարագրական նոյնութեամբ, նախադասութիւններու կարգով եւ յատուկ անուններու նմանութեամբ՝ Կարիթ կը անուանէ իր վերջին պարզապէս լատիներէնէ:

Մ.

ՀԱՅՎԱԶԵԱՆ ՀԱՅՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԻՄ,
ՊԵՂՐՈՒՄ, 1971:

«Հայկազեան Գոլէճ»-ի հայադիտական ամսօրինի հրատարակութիւն մը, խմբագրութեամբ Երուսաղէմի Հ. Քաստելիի: Աշխատակցած են 14 անուններ, հիներէն եւ նորերէն. հայերէն լեզուով են բոլոր յօդուածները, բացի Տիգրան Գուլումճեանի «An historical and Dynastic Survey of Caucasia, Eastern Anatolia and Adharbayjan from the Xth to the XIIIth centuries (p. 99-121), ուր վեր հանուած են Ժ-ԺԳ դարերու ընթացքին կովկասի եւ Ատրպէճանի հո-